

МРНТИ 18.17.65

ДАМИР УРАЗЫМБЕТОВ¹,
ГУЛЬНАРА ГИЗАТОВА¹^{1,1} Т. Қ. Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер
академиясы
(Алматы, Қазақстан)

АЛМАБЕК МЕЙІРБЕКОВТІҢ БАЛЕТТІК ШЫҒАРМА- ШЫЛЫҒЫ. ЗАМАНДАС- ТАРЫНЫҢ ТОЛҒАНЫСТАРЫ

АЛМАБЕК МЕЙІРБЕКОВТІҢ БАЛЕТТІК ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫ. ЗАМАНДАСТАРЫНЫҢ ТОЛҒАНЫСТАРЫ

Аңдатпа:

Қазіргі Қазақстан композиторларының ішінде Алмабек Мейірбековтың есімі ерекше орын алады. С. Ә. Күзембаеваның айтуынша, оның музыкасында «жарқын ұлттық колорит, эмоционалды байлық, әуезді жылулық және оркестрлік тапқырлық» бар. Бұл мақалада авторлар замандастарының естеліктері арқылы композитордың шығармашылық портретін бейнелейді. А. Мейірбековтің біздің пікірімізше, әлі күнге дейін лайықты бағасын алмаған. Музыкалық шығармашылығының мәнін түсіну үшін, оның туындыларын тыңдау керек. Композитордың балет шығармашылығы сан жағынан бай емес, бірақ бір ғана «Алдар Көсе» балеті еліміздің жетекші музыкалық театрының сахнасында көруге тұрарлық.

Тірек сөздер: Алмабек Мейірбеков, балет, балалар балеті, Алдар Көсе, Қазақстан композиторы, композитор, қазақ музыкасы

Кіріспе

Қазіргі Қазақстан композиторларының арасында Алмабек Ордабекұлы Мейірбековтың (1955–2008) есімі ерекше орын алады. Ол симфониялық оркестрге, қазақ халық аспаптары оркестріне, камералық және эстрадалық музыкаға, сондай-ақ кинофильмдер

мен театрлық спектакльдерге арналған туындыларды дүниеге әкелді. Олардың ішінде екінші (1980) және үшінші (1987) квартеттер, фортепианоға арналған соната-қиял (1983), скрипка мен фортепианоға арналған соната (1985), гобой мен камералық оркестрге арналған концерт (1989), «Ерден» халық

аспаптар оркестріне арналған пьеса (1989), «Бақсы» симфониялық картинасы (1991), D-dur симфониясы (1991), «Қобыз сазы» симфониялық күйі (1991) бар. 1991), «Бастау» халық аспаптар оркестріне арналған күй (2007) және басқа да шығармалар. Оның әндерін танымал қазақстандық эстрада әртістері орындады.

Осы мақалада авторлар композитордың замандастарының естеліктеріне жүгінеді, олар «жанды сөзбен» А. О. Мейірбековтың шығармашылық портретін салады. Оның музыкалық шығармашылығының мәнін түсіну үшін әлі тиісті баға алмаған шығармаларды тыңдап қана қоймай, онымен бірге жұмыс істейтін адамдардың көзімен «көру» керек. Оның шығармалары әртүрлі себептерге байланысты сирек орындалады. Композитор замандастарының міндеті – оның шығармашылығына деген қызығушылықты жандандыру, А. О. Мейірбековтың шығармаларын оқу процесіне және орындаушылық өнеріне енгізу.

Әдістер

Авторлар негізгі әдіс ретінде аналитика мен бақылауға негізделген эмпирикалық әдісті қолданады. Сонымен қатар, бастапқы ақпаратты қалпына келтіруге және бекітуге ықпал ететін замандастармен сұхбаттасу әдісі қолданылады.

Нәтижелер

Отбасының досы және Қазақ радиосындағы әріптесі Ж. М. Мылтықбаева: «ол асылдың сынығы, тектінің тұяғы, зиялы қауымның отбасынан шыққан, бұл әңгіме мәнерінен-ақ сезілді. Ол нағыз ер-азамат – мінсіз, қайырымды, және

мейірімді. Аласа бойлы, көзілдірікте, өте ұқыпты, киімдері мұнтаздай таза, сөздері мен әрекеттерінен де ұқыптылық байқалатын» [1].

Құрманғазы атындағы консерваториядағы студенттік жылдарынан бастап А. О. Мейірбеков сабырлы, зиялы, парасатты адам ретінде танылды. Ол оқуға өте байсалды қарады. Ол теориялық пәндерді жақсы көрді: гармония, сольфеджио, музыкалық шығармаларды талдау. Бірде мақала авторларының бірі сыныптасын таңғы сағат 7-де консерваторияда кездестірді. Консерваторияда осындай ерте уақытта не істеп жатыр деген сұраққа А. О. Мейірбеков сағат 11:30-да басталатын мамандық бойынша сабаққа дайындалатынын айтты. Бұл оқиға өзінің болашақ мамандығы, кәсібі алдындағы жауапкершіліктің айқын мысалы болып табылады.

Көптеген әріптестері оның жоғары тәртібі мен барлық іске жауапкершілікпен қарайтынын атап айтады. «Оның жұмысы, оның өмірі сияқты, ол туралы жоғары ұйымдастырылған, ақылды, жан-жақты, нәзік ақыл-ойы мен орнымен әзілдей білетін, әзіл-қалжыңға жүйрік адам ретінде айтады [2].

«Біздің «нарықтық уақыт» деп аталатын заманға ол үйренбеген, бейімделмеген. Бейімделудің өзі оның мінезі-құлығы, болмысы үшін қолайсыз болды. < ... > Жалпы алғанда, ол таза және шынайы болды, сондықтан да оның музыкасы соншалықты саф алтындай таза, жанға жақын және шынайы. Ол үлкен монументалды музыкалық картиналарды қалдырды. Оның шығармашылық мұрасы маңызды және Қазақстанның музыкалық мәдениетінде лайықты орын алады» [1].

А. О. Мейірбековтің оркестрлік стили

оны партитурада ойды нақты жеткізе алатын композитор ретінде сипаттайды. Ол дыбыстық эффектілермен жабылмайды. Оркестрдің сыртқы қарапайымдылығының артында жоғары кәсібилік жатыр. Ол оркестрді бояғыш/палитра ретінде пайдаланады, онда аспаптар шебер таңдалған, олардың техникалық мүмкіндіктері әртүрлі өзгеріп отырады, соққылар/штрихтар мен динамикалық реңктер «бұзылмай, қысылып шықпай» және «айқайламай» ерекшеленеді. Оркестрдің дыбысының біркелкілігі опера музыкасына тән эмоционалды экспрессивтілікпен біріктіріледі. Әріптесі және композитор А. Ж. Тоқсанбаев былай дейді:

«А. О. Мейірбековтің оркестрлік стилі – бұл ең алдымен классикалық дәстүрлерге, романтиктер кезеңінің оркестрлік стиліне сүйену, бұл әсіресе «Алдар Көсе» балет жүйелілігінде/сюитасында (аспаптық музыканың циклдік формадағы негізгі бір түрі) көрініс табады. Ол оркестр туындыларын жеткізудің шебері болды!» [3].

Композитордың шығармашылығы әр түрлі жанрларға бай. Музыкалық тақырыптардың, әңгімелер мен сюжеттік коллизиялардың кең ауқымы оның көкжиегін, ой-өрісін, әлемдік және қазақ мәдениетінің мұрасына бет бұруын көрсетеді. А. О. Мейірбековтың шығармаларының тілі айқын музыкалық тілмен, әуезді және симфониялық дамумен және бимен қызықтырады. Композитор В. Е. Недлиннің еңбектерін зерттеушілердің бірі былай деп жазды: «Оның барлық шығармашылығы композицияның қолданылатын техникасының күрделілігіне қарамастан жеңілдік пен еркіндікке толы» [4, 380 б.].

А. О. Мейірбеков педагогикалық қызметте де Ж. Елебеков атындағы Республикалық эстрада-цирк

колледжінде өзін көрсете білді және Құрманғазы атындағы Қазақ ұлттық консерваториясы мен Т. Қ. Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясында аспапта ойнауды және партитураны оқуды, сольфеджио мен музыка теориясынан сабақ берді, музыкалық шығармаларды талдау мен үйлесімділікті үйретті. Оның бастамасымен Ж. Елебеков атындағы РЭЦК-де халық аспаптар ансамблі (2006) құрылды.

Композитор А. А. Мәмбетов өзінің естеліктерінде: «Ол өмірді жақсы көрді. Ол қуаныш сыйлағанды жақсы көрді. Ол балаларды жақсы көрді және олардың жетістіктері мен сәтсіздіктері үшін алаңдады. Өмірінің соңғы жылдарын арнаған эстрада-цирк колледжі оған ғибадатхана болды. Студенттер оған сенді, өйткені «Алмабек-ағай», оны балалар атағандай, олар үшін білімнің музыкалық энциклопедиясының тасымалдаушысы болды және ол өз білген – түйгенін, білімін сабақтан сабаққа сүйіспеншілікпен жеткізді» [5]. А. О. Мейірбеков өз оқушыларын өте жақсы көрді және олар үшін алаңдады: «Оның эстрадалық-цирк колледжінің студенттері консерваторияға түскенде – бұл фактіні мақтан тұтады» [6].

Гүлнара Сейіткереқызы Мейірбекова жұбайы туралы былай дейді: «Бір кездері Алмабек Ордабекұлы үстел теннисінен бірінші ракеткасы болған. Ол жас кезінде консерваторияда оқып жүргенде тенниспен айналысқан. Тау-Түрген Композиторлар одағы мен шығармашылық үйінде бильярд үстелдері тұрды. Онда композиторлар өз шеберліктерін шыңдады. Алмабек Ордабекұлы бұл ойынды жақсы көріп, тамаша бильярдшы атанды» [6]. Бір күні сыныптастары мен әріптестері А. О. Мейірбековті еске алып, онымен олар

көптеген жылдар бойы түрлі концерттер мен жобаларда бірге жұмыс істеді. Сол кезде А. Р. Райымқұлова: «Балалар, өзімізге менің айтқанымды мойындайық: ол бәрімізден де өнерлі болды», – деді.

Дискуссия

А. О. Мейірбеков балет театрына біраз музыка жазып үлгерді. Бірақ тіпті бір «Алдар Көсе» балеті де оны еліміздің жетекші музыкалық театрының сахнасында көруге тұрарлық. Оның жұмысын тыңдап, талдай отырып, осы талантты композитордың көптеген шығармалары би билейтінін байқауға болады. Бұл тек симфониялық оркестрге арналған музыка ғана емес, сонымен қатар қазақ халық аспаптары оркестріне арналған камералық шығармалар. Тіпті ол қалдырған шығармалардан да: оның қаншалықты талантты және ерекше болғанын айтуға болады. Оның таланты Құдайдан», – деп еске алды замандастары [1]. В. Е. Недлина былай деп жазды: «Алмабек Мейірбековтың стилі ұлттық композиторлық мектеп стилінің ерекшелігін, дәуірдің стилистикалық ерекшеліктерін және академиялық музыканың жалпыланған қасиеттерін қамтиды, бірақ сонымен бірге ол өзгеше, өзіндік ерекшелігі бар, қайталанбас» [4, 382 б.].

Оның балет музыкасында композиторлық ерекшеліктері айқын көрінді. Музыкатанушы А. П. Волненко композитордың осы тақырыппен әуестенуінің пайда болу уақытын еске алды: «Алматыдағы Құрманғазы атындағы консерваториясының студенті болған кезінен, осы көңілді, қалжыңбас және күлдіргіш, әзілқой – Алдар Көсе – Алмабек қызығушылық танытқаны есімде. Ол бізге, оның сыныптастарына осы кейіпкердің қулықтары туралы шабыттана әңгімелейтін. «Иә, сен

Алдарға ұқсайсың», – деп ойладым мен бірнеше рет, – «дәл сондай әзілқеш, тек қарапайым және сабырлы» [7].

1980 жылдардың ортасында А. О. Мейірбеков балетмейстер М. Ж. Тілеубаевпен бірге алғашқы «Алдар Көсе» балалар ұлттық балетінде жұмыс істеді. Халық ертегілеріне негізделген балеттің күлкілі, әзіл-оспақ және ойын тақырыптық бағыты екі талантты суретшінің шығармашылық тұжырымдамасы мен көзқарасына жақын болды. Симфониялық оркестрге арналған «Алдар Көсе» балетінің сюитасы 1986 жылдан басталады. Г. С. Мейірбекова музыка жазудағы соңғы нүкте сол кезде қойылмағанын еске алды – композитор үнемі партитурамен жұмыс істеп, жаңа мәліметтер ойлап тапты. Ол былай дейді: «Алмабек, кішіпейіл және ақылды, қиялшыл және жан дүниесі бала сияқты еді. Ол ұзақ уақыт бойы музыканы басында ойластырып, оны үздіксіз ойнап, содан кейін ғана жазды. Мен оған: «Бірден жаз, ұмытып кетесің» деп айтқанымда, ол әзілмен жауап берді: «Мен Хачатурян сияқты – алдымен ойланып, басымда құрастырамын және орындаймын, содан кейін жазамын» [6].

Композитор клавирде музыка жазған кезде, оны оркестрлік дыбыста ұсынды. А. О. Мейірбеков балет музыкасына қажетті оркестрлік жазуды, аспап (музыка шығармаларын оркестрмен орындауға ыңғайлау) техникасын және оркестрлік бейнелеуді жақсы меңгерген. Ол әр түрлі тембрлерді, жеке аспаптарды және оркестрдің колористикалық әдістерін қолданды.

А. Ж. Тоқсанбаев былай деп еске алды: «Алмабек бұл балетті жазған кезде мен партитураны көрдім, біз оны 30 жыл бұрын талқыладық. Мұнда таза авангардтық, ультра заманауи

әдістер жоқ. Барлығы да біздің педагогымыз Юлий Сигизмундович Сурвилло консерваторияда оқытқандай. Оның каллиграфиялық қолжазбасы болғанын атап өткен жөн. Ол өз ойларын партитурада нақты жеткізе білді. Көптеген композиторлар ноталық мәтіннің дизайнына немқұрайлықпен қарайды, көбінесе қол ойдың артында қалмайды. Ал Алмабек бәрін мұқият жазды. Бұл кәсіби шеберліктің және қолөнерге ұқыпты қараудың көрсеткіші. <...> Оркестршілер мұндай музыканы қуана ойнайды, онда партитуралар барлық аспаптық ережелерге сәйкес жазылады» [3].

Абай атындағы МАОБТ-ның (Мемлекеттік академиялық опера және балет театрының) дирижері Н. С. Жарасов А. О. Мейірбековтың көптеген шығармаларын жазды. Олардың ішінде увертюра, гобойға арналған концерт, «Алдар Көсе» балетінің сюитасы және басқалары бар. Ол: «Мені, сол кездегі жас дирижерді, оның музыкасына қатты таң қалдырды. Бұл музыка жарқын, жанды, серпімді, нәзік оркестрлік жазумен жазылған, өте қызықты болды, бей-жай қалдырмады. Ол оркестрді жақсы білетін және «естіген» [8].

«Алдар Көсе» балетінің партитурасы композитормен аяқталған жоқ. Барлық ноталық материалды композитордың ұлы Ерден Ордабек әр түрлі мемлекеттік және жеке мұрағаттарда мұқият жинады, ал композитор Нұрасыл Нұридин цифрландырды.

Балет сюитасы 10 фрагменттен тұрады:

1. Кіріспе
2. Алдар
3. Дуэт
4. Ку-бала
5. Би (Марш)
6. Мулла

7. Байдың биі

8. Би

9. Адажио

10. Қарақшылар

А. О. Мейірбеков классикалық еуропалық дәстүрлерді ұлттық музыкамен: «айқын сырт пішіннің құрылуын, фольклорға жаңаша көзқарас, оркестрді мінсіз меңгеру, тембрлік бояуларды шебер үйлестірді. Доп тәрізді ол бір аспаптан екіншісіне күрделі әуендерді лақтырып, жарқын мәнерлі бейнелер жасады» [7]. Композитор балеттегі шығыс колоритін, бояуын лада, ырғақ, үйлесімділік және тембрдің өзгеруімен білдірді. Балеттің тағы бір ерекшелігі – В. Е. Недлина «[композитордың] «ащы» дыбысталмайтын аккордтарды қолдануы [4, 391 б.] деп атайды. Балет музыкасында А. О. Мейірбеков соққы тобына (литаврам, ксилофон, тәрелке, бубна) аса айрықша, үлкен мән берді. «Көбінесе мыс тембрлері арқылы шығыс колоритін ғана емес, (шақыруға арналған карнай – мыс үрмелі музыкалық аспап) сонымен қатар музыканың әзіл-оспақ сипаты да беріледі» [4, б.391].

Кейіннен «Алдар Көсе» сюитасынан кейін А. О. Мейірбеков П. А. Штиффманның (1990) өлеңдеріне арналған вокалдық – симфониялық сюитаны – «Айлакердің қулықтары» атты музыкалық ертегісін жазды. В. Е. Недлина оны балалар театрына арналған қойылымдар тақырыбында композитор іздеудің жалғасы деп санауға болады. «Олар жеке жұмыс, туынды ретінде ойластырылды. Бірақ стиль мен бейнелі жүйе бір. Бәлкім, А. О. Мейірбеков болашақта оларды бір тұтасқа қосуды жоспарлаған шығар» [9].

«Айлакердің қулықтары» вокалды-симфониялық сюитасының партитурасы 8 фрагменттен тұрады:

1. Allegro molto (1 фрагменті) – [Скерцо]
2. Moderato (2 фрагменті)
3. Allegretto (4 фрагменті) – Алдау амалдары
4. Moderato (5 фрагмент) – Ақымақ батырлардың әні
5. Анданте (7 фрагменті)
6. Moderato (8 фрагменті) – Алдау амалдары
7. Allegretto (сансыз үзінді, саны жоқ) – Айлакер әні
8. Allegro molto (сансыз фрагмент) – [Увертюра]

Балет сюитасы мен музыкалық ертегі сюжеті тақырыптық бірлікке, жақын үйлесімділікке, әуезді сызыққа ұқсас, сондықтан олар екі бөлімде жазылған шығарманың әсерін тудырады. «Синкопирленген (музыкадағы синкопа – ырғақты екпіннің күшті үлестен әлсізге ауысуы), пунктирлі остинатты (музыкалық композиция әдісі мен техникасы, әуезді фразаны бірнеше рет қайталау) ырғақты фигуралар – бұл ортаазиялық уссулдардың (ұрмалы-соқпалы аспаптарда) аллюзиясы» [4, б. 391]. Олар балеттің кез-келген санында, ұрмалы-соқпалы аспаптар мен әуендерде (сонаталық формадағы музыкадағы бөлімде) кездеседі.

«Алдар Көсе» сюитасының музыкасының жарқын эмоционалдылығына (әсершілдігіне) аспаптардың, оркестрлік топтардың үйлесімділігімен, әртүрлі тембрлерді салыстыру арқылы қол жеткізіледі. Балет сюитасының нөмірлері арасында логикалық байланыс бар, онда әртүрлі фрагменттер бейнелі контрастпен, динамикамен және қарқынмен сипатталады. Балет сюитасының партитурасы жарқын және анық болып дыбысталатынына және естілетініне қарамастан, композитор

шеткі регистрлерді пайдаланады және сонымен бірге партитура оркестршілер үшін өте ыңғайлы. Н. А. Римский-Корсаковтың айтуы бойынша ол әр аспаптың «мәнерлі ойын аймағын» қолданады [10, б. 18]. Н. С. Жарасов сюита жаттығуларынан, даярлықтан кейін «филармонияның симфониялық оркестрі музыканттарының өте жақсы пікірлерін естігенін айтты. Олардың бірі, тәжірибелі концертмейстер, виолончелист Ю. В. Гусев дайындықтан кейін: «Қандай жарқын, қызықты шығарма!» деп таңданысын білдірді [8].

Сюитаның оркестрлік жазбасын Бішкекте дирижер Н. С. Жарасов жүзеге асырды. Содан кейін, 1980 жылдардың соңында Абай атындағы МАОБТ-ның (Мемлекеттік академиялық опера және балет театрының) бас балетмейстері М. Ж. Тлеубаев театрдың репертуарлық жоспарына екі рет спектакль енгізді. Бірақ қойылым көрсетілмей қалды. Бүгінгі таңда «Алдар көсе» спектаклінің қойылымы аяқталған балет партитурасының жоқтығымен қиындай түсті. «Музыканың аталған сюитадан «Айлакердің қулықтары» музыкалық ертегісінен, сондай-ақ композитордың басқа да шығармаларынан үйлесімді және драмалық негізделген компиляциясы жағдайында ғана оның құрылуы мүмкін» [11, б. 255].

А. П. Волненко «қазіргі заманның барлық композиторлары балет жанрына, оның ішінде балалар балетіне жүгінбейтінін, аса ден қоймайтынын байқайды. Қимыл, қозғалыстар мен дене қимылдарының өзара сәйкес үйлесімділігі және би тілімен сюжетті, көңіл-күйді жеткізу, бейнені, мінезді жасау оңай емес. Бұл жанрдың патшайымы – музыка. Міне, бәрі нақ соған байланысты. Ол жарқын, айқын көрініп тұрған, бедерлі, сондықтан да

хореографтарды шабыттандырады» [7].

2017 жылы Д. Д. Уразымбетов А. В. Селезнев атындағы Алматы хореографиялық училищесінің және Т. Қ. Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясы студенттері, сондай-ақ Абай атындағы МАОБТ-ның балет әртістері үшін балеттің бес фрагментін сахналады. Олардың арасында:

1. «Қыздар ауылда» музыкасына [Увертюра] «Айлакердің қулықтары» сюитасынан;

2. «Алдар Көсе» сюитасынан Қу баланың музыкасына арналған «Бай және оның қызметшілері»;

3. «Алдар Көсе» сюитасынан Марш музыкасына арналған «Жас жігіттер»;

4. «Алдар Көсе» сюитасынан би музыкасына «Айсұлудың вариациясы»;

5. «Алдар Көсе» сюитасынан дуэт музыкасына «Адажио».

Қорытынды

2017 жылдың 3 сәуірінде Т. Қ. Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясының Оқу театрында хореография факультеті ұйымдастырған «XX ғасырдың аяғы – XXI ғасырдың басындағы хореографиялық өнер және білім беру мәселелері» атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференцияның ашылуы аясында «Алдар Көсе» балетінің «Адажио» премьерасы өтті. Д. Д. Уразымбетовтың хореографиясындағы дуэтті Абай атындағы МАОБТ-ның (Мемлекеттік академиялық опера және балет театрының) жетекші солистері Айман Егісбаева мен Әсет Мырзақұлов әсерлі және шынайы орындады. «Композитордың қаламынан синкопирленген, өткір ырғақты әуендер («Алдар») шығады, Адажио кең ұзын лентамен баулы, «Қу бала» әзілімен жарқырап шығады, жарқын

нүктелі/пунктирлі ырғақта «Би» (Марш) жазылған. Композитор неткен тапқыр, ол лирикалық бейнелерді де, әзілдерді де қалай шебер үйлестіреді және олар өте сәтті болады» [7]. В. Е. Недлина «Алдар Көсе» балетінің басты ерекшелігі – «қарапайымдылық пен жеңілдіктің бай оркестрлік құралдармен үйлесуі, автордың күрделі тоналды-гармоникалық ойлауы және құрылуына ерекше көзқарасы, тәсілі» дегенді баса айтады [4, 392 б.]. А. П. Волненко былай дейді: «Мен музыканы қайта-қайта тыңдай отырып, шаршамайтынымды, музыканы тыңдағанда жанымның жадырайтынын, қалжырамайтынымды, сергитінімді ойда ұстаймын, күлемін, жымиямын, мұңаймаймын. Бұл Алмабек музыкасының ерекшелігі: ол мейірімді, жарқын. Мен бұл сөзден қорықпаймын, Алмабектің музыкасы – керемет, ғажайып музыка. Алмабектің болмысы да – жұмсақ, жайдары күлкісімен, мейірімді жүзінен нұр шашып тұратын жан, ең бастысы – жаны жомарт!» [7].

Композитордың ұлы Е. А. Ордабек 2015 және 2018 жылдары Алматыда Жамбыл атындағы Қазақ мемлекеттік филармониясында және 2016 жылы Астана қаласының Мемлекеттік академиялық филармониясында А. О. Мейірбеков музыкасына арналған концерттері ұйымдастырды. Дирижерлер Муслим Эмзе мен Берік Батырханның жетекшілігімен өткен концерттерде «Алдар Көсе» балетінен сюиталар мен «Айлакердің қулықтары» музыкалық ертегісінің үзінділері орындалды. Концерттердің бірінде белгілі қазақстандық музыкатанушы Юрий Аравин өнер көрсетті. 2019 жылғы 12 қарашада Нұр-Сұлтан қаласындағы «Қазақстан» ОКЗ-да А. О. Мейірбековтың камералық музыкасы шырқалған тағы бір концерт өтті. 2019 жылғы 12

қарашада Нұр-Сұлтан қаласындағы «Қазақстан» ОКЗ концерттерінде А. О. Мейірбековтың камералық музыкасы шырқалған тағы бір концерт өтті.

«Жарайсың, Алмабек! Сен тірісің, сен бізбен біргесің. Сенің музыкаң әзілге, жомарттыққа, жан жылуына толы, өмірдің энергиясы, күш-қуаты мен қуанышын береді. Балеттің премьерасын үмітпен күтемін!» [7], – дейді А. П. Волненко. А. А. Мәмбетов те оның айтқанымен келіседі. Ол былай дейді:

«Біздің заманымызда – адамгершілік пен моральдың құлдыраған – ал Алмабек болса, әдептілік, ар-намыс және абырой ережелері бойынша өмір сүруді жалғастырды. <...> Оның қолдары ғана алтын емес, ойлары да алтын болды. <...> Композитордың іздері – бұл ноталар. Алмабек көптеген әдемі де әсерлі музыка жазды және ол көптеген адамдарға қуаныш әкеледі. Нағыз композиторлар өлмейді – олар өз музыкаларында өмір сүреді [5].

Әдебиеттер:

1. Ж. М. Мылтықбаеваның естеліктері. – Алматы, 2015. – 11 қыркүйек // А. О. Мейірбеков әулетінің жеке мұрағаты.
2. Р. Т. Жүнісовтың естеліктері. – Алматы, 2015. – 28 Тамыз // А. О. Мейірбеков әулетінің жеке мұрағаты.
3. Г. Б. Гизатованың А. Ж. Тоқсанбаевпен әңгімесі. – Алматы, 2020. – 20 мамыр // Г. Б. Гизатованың жеке мұрағаты.
4. Недлина, В. Е. Алмабек Меирбеков // Очерки о композиторах Казахстана / Сост. А. С. Нусупова. – Алматы: Алматы-Болашақ, 2013. – С. 379–401.
5. А. Ә. Мәмбетовтың естеліктері. – Алматы, 2015. – 8 шілде // А. О. Мейірбеков әулетінің жеке мұрағаты.
6. Д. Д. Уразымбетовтың Г. С. Мейірбековамен әңгімесі. – Есік–Алматы, 2020. – 15 мамыр. Автордың жеке мұрағаты.
7. Д. Д. Уразымбетовтың А. П. Волненкомен әңгімесі. – Алматы–Мәскеу, 2020. – 20 мамыр // Д. Д. Уразымбетовтың жеке мұрағаты.
8. Н. С. Жарасовтың естеліктері. – Алматы, 2013. – 14 қаңтар // А. О. Мейірбеков әулетінің жеке мұрағаты.
9. Д. Д. Уразымбетовтың В. Е. Недлинамен әңгімесі. – Есік–Алматы, 2020. – 20 мамыр // Д. Д. Уразымбетовтың жеке мұрағаты.
10. Римский-Корсаков, Н. А. Основы оркестровки. – 2-е изд. – Москва: МузГиз, 1946. Том 1. – 124 с.
11. Уразымбетов, Д. Д. Мыңтай Тілеубаев балалар балетінің орындалмаған ниеті // Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университетінің Хабаршысы. – 2020. – №1 (81). – 252–256 б.

References:

1. Memoirs of Zh. M. Myltykbayeva. Almaty, 2015. September, 11. Private archive of the A. O. Meirbekov's family. (In Russian)
2. Memoirs of R. T. Dzhunusov. Almaty, 2015. August, 28. Private archive of the A. O. Meirbekov's family. (In Russian)
3. Gizatova, G. B. Conversation by A. Zh. Toksanbayev. Almaty. 2020. May, 20. Personal archive of G. B. Gizatova. (In Russian)
4. Nedlina, V. E. Almabek Meirbekov. In: Ocherki o kompozitorakh Kazakhstana [Essays on composers of Kazakhstan]. Comp. A. S. Nusupova. Almaty: Almaty-Bolashak Publ., 2013. P. 379–401. (In Russian)
5. Memories of A. A. Mambetov. Almaty, 2015. July, 8. Private archive of the A. O.

- Meirbekov's family. (In Russian)
6. Urazymbetov, D. D. Conversation with G. S. Meirbekova. Esik–Almaty, 2020. May 15. Personal archive of D. D. Urazymbetov. (In Russian)
 7. Urazymbetov, D. D. Conversation with A. P. Volnenko. Almaty–Moscow, 2020. May 20. Personal archive of D. D. Urazymbetov. [Published for the first time].
 8. Memories of N.S. Zharasov. Almaty, 2013. January, 14. Private archive of the family of A. O. Meirbekov. (In Russian)
 9. Urazymbetov, D. D. Conversation with V. E. Nedlina. Esik–Almaty, 2020. May, 20. Personal archive of D. D. Urazymbetov. (In Russian)
 10. Rimskii-Korsakov, N. A. Osnovy orkestrovki [Orchestration Basics]. 2 ed. – Moscow: MuzGiz Publ., 1946. Iss. 1. 124 p. (In Russian)
 11. Urazymbetov, D. D. “Unimplemented intentions of children’s ballet by Mintai Tleubayev”. Bulletin Of Kazakh National Women’s Teacher Training University. 2020. No 1 (81) : 252–256. (In Russian)

Дамир Уразымбетов, Гульнара Гизатова

*Казахская национальная академия искусств им. Т. К. Жургенова
(Алматы, Казахстан)*

БАЛЕТНОЕ ТВОРЧЕСТВО АЛМАБЕКА МЕИРБЕКОВА. РАЗМЫШЛЕНИЯ СОВРЕМЕННОКОВ

Аннотация

Среди композиторов современного Казахстана имя Алмабека Меирбекова занимает особое место. По мнению С. А. Кузембаевой, его музыка имеет «яркий национальный колорит, эмоциональную насыщенность, мелодическую теплоту и оркестровую изобретательность». В предлагаемой статье авторы намечают штрихи к творческому портрету композитора через воспоминания современников. Чтобы понять суть музыкального творчества А. О. Меирбекова, нужно слушать его произведения, которые, на взгляд авторов, еще не получили своей должной оценки. Балетное творчество композитора не богато количеством, но даже один балет «Алдар Косе» стоит того, чтобы увидеть его на сцене ведущего музыкального театра страны.

Ключевые слова: Алмабек Меирбеков, балет, детский балет, Алдар Косе, казахстанский композитор, композитор, казахская музыка

Damir Urazymbetov, Gulnara Gizatova

*T. K. Zhurgenov Kazakh National Academy of Arts
(Almaty, Kazakhstan)*

ALMABEK MEIRBEKOV'S BALLET MUSIC. REFLECTIONS OF CONTEMPORARIES

Abstract

Among the composers of modern Kazakhstan the name Almabek Meirbekov occupies a special place. According to Sara Kuzembayeva, his music has ‘a bright national flavour, emotional richness, melodic warmth and orchestral ingenuity’. In this article, the authors outline strokes for the creative portrait of the composer through the memoirs of his contemporaries. To understand the essence of the musical work by

A. O. Meirbekov, they need to listen to his works, which in authors' opinion have not yet received their due appreciation. The composer's ballet work is not rich in quantity, but even one ballet Aldar Kose is worth seeing on the stage of the leading musical theatre.

Keywords: Almabek Meirbekov, ballet, children's ballet, Aldar Kose, Kazakhstani composer, composer, Kazakh music

Авторлар туралы мәлімет:

Дамир Дүйсенұлы Уразымбетов – Т. Қ. Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясының балетмейстер өнері кафедрасының аға оқытушысы, ғылыми-редакциялық бөлімнің басшысы, өнертану кандидаты.

(Алматы, Қазақстан).

e-mail: lenida@mail.ru

ORCID: 0000-0001-8471-1405

Гүлнар Бисенғалиқызы Гизатова – Т. Қ. Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясының оқу-әдістемелік бірлестігі – жобаларды басқару тобының ғылыми хатшысы.

e-mail: gbisen@list.ru

ORCID: 0000-0002-9131-3445

Сведения об авторах:

Дамир Дуйсенович Уразымбетов – кандидат искусствоведения, руководитель научно-редакционного отдела, старший преподаватель кафедры балетмейстерского искусства Казахской национальной академии искусств им. Т. К. Жургенова (Алматы, Казахстан).

e-mail: lenida@mail.ru

ORCID: 0000-0001-8471-1405

Гульнара Бисенғалиевна Гизатова – ученый секретарь учебно-методического объединения – группы управления проектами Казахской национальной академии искусств им. Т. К. Жургенова

e-mail: gbisen@list.ru

ORCID: 0000-0002-9131-3445

Authors' bio:

Damir D. Urazymbetov – PhD in Arts, Head at the Scientific Editorial Department, senior lecturer at the Department of the Art of Choreography Directing of the T. K. Zhurgenov Kazakh National Academy of Arts (Almaty, Kazakhstan)

e-mail: lenida@mail.ru

ORCID: 0000-0001-8471-1405

Gulnara Gizatova – scientific secretary of the Educational and Methodical Association – Project Management Group of the T. K. Zhurgenov Kazakh National Academy of Arts (Almaty, Kazakhstan)

e-mail: gbisen@list.ru

ORCID: 0000-0002-9131-3445